

Van de Stichting SOVON ontvingen wij het verzoek tot plaatsing in de Korhaan van de hierna volgende:

OPROEP TOT DEELNAME AAN HET BIJZONDERE SOORTENPROJECT

In 1985 is een nieuw landelijk project van het SOVON gestart: het Bijzondere Soorten Project (BSP). Hieronder volgt allereerst enige algemene informatie over dit project. Daarna zal worden uitgelegd hoe men in Distrikt 10 (Utrecht en het Gooi) aan dit project mee kan doen.

Waarom een BSP?

Al enkele jaren organiseert SOVON landelijke vogeltellingen om gegevens te krijgen over de vooruitgang of achteruitgang van vogelsoorten. Deze tellingen vallen onder het Broedvogelmonitoringproject (BMP) en het Punttransektellingenproject (PTT). Hiermee worden algemene broedvogels en algemene winter- en trekvogels gevolgd. Over zeldzame broedvogels en vogels die in kolonies broeden geven ze onvoldoende informatie. Om ook over deze soorten gegevens te krijgen heeft SOVON het Bijzondere Soortenproject-Broedvogels opgezet (BSP).

Opzet van het BSP-broedvogels

Voor dit Bijzondere Soortenproject gaat de teller speciaal op zoek naar zeldzame broedvogels en kolonievogels. De grootte van het gebied moet volgens de BSP-norm $2\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ km zijn. In SOVON-termen: een kwarthok (kwart atlashok). De teller telt in het gebied alle broedparen van zeldzame broedvogels en kolonievogels. Doordat dezelfde gebieden elk jaar op gelijke wijze worden geïnventariseerd, ontstaat een statistisch verantwoord beeld van de voor- of achteruitgang van de zeldzame broedvogels en kolonievogels in ons land. Het zal vaak voorkomen dat er in een gebied maar weinig zeldzame vogels broeden. Dan kan de teller ook letten op minder zeldzame soorten of op regionale zeldzaamheden, bijv. de Knobbelzwaan in de Achterhoek.

Wat doet de teller

De teller bezoekt het gebied regelmatig tijdens het broedseizoen; zowel 's morgens, overdag als 's nachts. Een goede kennis van gedrag en biotoopkeus van de vogels en de beste methode van inventariseren zijn erg belangrijk. Het is uiteraard niet de bedoeling dat er nesten worden opgespoord; de teller maakt in het veld aantekeningen van waarnemingen die op broeden (kunnen) wijzen. Na afloop van het broedseizoen wordt op basis van deze aantekeningen en met behulp van de handleiding het aantal broedparen bepaald. Het resultaat wordt op een BSP-jaarkaart gezet en opgestuurd naar de districtscoördinator, die de gegevens nog eens na-loopt.

Welke resultaten ziet de teller

De gegevens van het SOVON-project worden verwerkt bij het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). De tellers worden regelmatig op de hoogte gehouden van de (voorlopige) resultaten door het verschijnen van publikaties in Limosa. Verder zullen de resultaten ook zoveel mogelijk gepubliceerd worden in tijdschriften van regionale vogelwerkgroepen en vogelwachten.

Het BSP in distrikt 10 (Utrecht en het Gooi)

Met het BSP is in distrikt 10 in 1985 een begin gemaakt door enkele enthousiaste vogelaars. Verscheidene kwarthokken worden nu op alle zeldzame broedvogels en kolonievogels onderzocht. Aangezien in distrikt 10 veel vogelaars actief zijn, al of niet in samenwerkingsverband, en de voorgaande SOVON-projecten altijd goed aansloegen, moet het mogelijk zijn om de deelname aan dit nieuwe, belangrijke SOVON-project aanzienlijk te vergroten. De coördinatiegroep van distrikt 10 heeft daarom een plan bedacht om zoveel mogelijk mensen mee te laten doen aan het BSP. Zowel individuele vogelaars als werkgroepen/afdelingen kunnen er aan meewerken.

Het plan komt er op neer dat we er naar streven een volledige inventarisatie uit te voeren van alle kolonievogels en enkele zeldzame broedvogels in het hele distrikt.

Om welke soorten gaat het

Hieronder volgt allereerst een tabel met de soorten kolonievogels die in ons distrikt voorkomen en de voor 1987 gekozen zeldzame soorten broedvogels, de zgn. aandachtsoorten, die we graag gebiedsdekkend willen inventariseren:

Kolonievogels

Blauwe Reiger
Purperreiger
Kokmeeuw
Visdief
Zwarte Stern
Huiszwaluw
Oeverzwaluw
Roek

Zeldzame broedvogels

Roerdomp
Woudaapje
Bruine Kiekendief
Grote Karekiet
Boomleeuwerik

Op de Blauwe Reiger en de Kokmeeuw na (beide gemakkelijk te inventariseren) zijn het zonder uitzondering zeer schaarse en/of bedreigde soorten in Utrecht en het Gooi. Vrijwel alle zijn al jaren niet meer volledig geïnventariseerd, en over enkele bestaat zeer grote onduidelijkheid over het aantal dat bij ons broedt.

De Blauwe Reiger is jarenlang in heel Nederland geteld door een net van waarnemers o.l.v. Alfred Blok. De organisatie van deze telling wordt overgenomen door SOVON. Veel nieuwe vestigingen van Blauwe Reigers zijn tot nu toe buiten schot gebleven. Een volledige inventarisatie is wenselijk.

De Purperreigerkolonies (voorzover die er nog zijn) worden bijna alle geteld. De kans bestaat op kleine, onopgemerkte broedplaatsen.

Broedende Kokmeeuwen zijn eenvoudig op te sporen. Het is van belang de aantalsontwikkeling te volgen, omdat er om deze soort nog wel eens wat te doen is (denk aan overlast, vervuiling e.d.).

De Visdief heeft in Utrecht en het Gooi slechts een beperkt aantal broedplaatsen ter beschikking, die ook aan konstante bedreiging bloot staan (recreatie!). Dit geldt eveneens voor de Zwarte Stern, een soort waarvan de aantallen ~~catastrofaal~~ zijn afgenomen.

Eveneens een schaarse soort is de Oeverzwaluw, die alleen al door de natuurlijke kwetsbaarheid van de broedplaatsen scherp in de gaten moet worden gehouden. Uit de recente aandacht voor de Huiszwaluw (denk aan het themanummer van 'Het Vogeljaar') is duidelijk geworden dat deze soort in aantal achteruit gaat. Ook in Utrecht en het Gooi is dit het geval. Hoeveel we er nu nog hebben is geheel onbekend.

De eenvoudig op te sporen Roek broedt slechts in enkele kolonies.

De Roerdomp was in 1969/70 nog met tientallen paren aanwezig in het Vechtplassengebied. Over het huidige aantal broedparen bestaat grote onduidelijkheid. Waarschijnlijk is echter wel dat de Roerdomp nog maar zeer schaars is.

Het Woudaapje dreigt als broedvogel uit te sterven. Niet alleen in Utrecht en het Gooi, maar waarschijnlijk zelfs uit heel Nederland. Het aantal paren in het Vechtplassengebied blijft waarschijnlijk onder de tien paar steken....

Nu in Flevoland het aantal Bruine Kiekendieven in de jaren tachtig sterk is afgenomen als gevolg van de voortdurende ontginningen, stijgen de broedterreinen buiten Flevoland weer in belang. Deze soort, die als indicator voor waardevolle moeraslandschappen een sleutelrol vervult, dient nauwkeurig in het oog te worden gehouden.

Voor de Grote Karekiet geldt haast hetzelfde droevige verhaal als voor het Woudaapje. De aantallen van deze robuuste zanger zijn in Nederland, en zeker ook in Utrecht en het Gooi, geminimaliseerd.

Na een aanvankelijke opleving van het aantal Boomleeuweriken in Utrecht in het begin van de jaren tachtig en zelfs een hervestiging in het Gooi, is de Boomleeuwerik, na twee strenge winters die tot diep in het overwinteringsgebied doordrongen, weer terug bij af. Hoewel de soort blijk heeft gegeven over een groot aanpassingsvermogen te beschikken (bezetting van kaalkapvlaktes) geldt het toch als een bedreigde soort. Een vinger aan de pols van de Boomleeuwerik, die in ons distrikt extra kwetsbaar is door het voorkomen aan de rand van zijn verspreidingsgebied, is zeer wenselijk.

Het zal de oplettende lezer niet ontgaan zijn, dat met name onder de aandachtsoorten veel moerasvogels voorkomen. Inderdaad worden bij deze groep vogels erg veel schaarse en bedreigde soorten gevonden. Dit betekent echter ook dat in 1987 de nadruk van het BSP-onderzoek in distrikt 10 sterk op het Vechtplassen-gebied zal liggen. Voor ná 1987 valt echter te denken aan andere soorten, bijv. die van kleinschalig cultuurland (maar daarover straks meer).

Hoe mee te doen

Wat wij vragen van medewerkers of meewerkende groepen is, om in 1987 een of meerdere kwarthokken in het distrikt te inventariseren op de bovengenoemde soorten, volgens de methode van het BSP. Dit betekent dat U nagaat welke soorten er in de te inventariseren kwarthokken voor zouden kunnen komen, en U vervolgens gericht op zoek gaat naar deze soorten. Ook als U woont in een gebied waar (bijna) geen van deze soorten broeden is het van belang om mee te doen: we willen immers ook weten waar ze zeker níét zitten! Veel vogelaars weten bovendien precies waar bij hen in de buurt kolonievogels broeden; dezen zijn dus snel klaar (let echter wel op nieuwe vestigingen!).

Voor de schaarse moerasvogels dient intensiever geïnventariseerd te worden, evenals voor de Boomleeuwerik.

Als U besluit om mee te doen wordt U ruim voorzien van materiaal, zoals kaarten, handleiding, formulieren (jaarkaarten), enveloppen etc.; deelname kost U dus niets en maar weinig voorbereidingstijd. In het voorjaar, tijdens de onderzoeksperiode, zal voortdurend contact worden onderhouden. In de herfst ontvangen we graag het resultaat, waarna verslag zal worden gedaan.

Een ieder die mee wil doen met het BSP nodigen we uit contact op te nemen met de coördinatiegroep van D10 (adressen zie onder). Eveneens welkom zijn mensen, die zitting willen nemen in deze coördinatiegroep.

Hoe verder na 1987,

Het ligt in de bedoeling van de coördinatiegroep om een deel van de in 1987 te inventariseren soorten te blijven volgen in de jaren na 1987. Voor de wat grotere, opvallende soorten en de meeste kolonievogels moet dit kunnen lukken. Voor andere, bijv. de Huiszwaluw, zal dit moeilijker gaan. Voor wat deze laatste soort betreft zijn we tevreden als ieder jaar een aantal gemeentes kunnen worden geïnventariseerd. Laat U echter niet afschrikken om mee te doen als U slechts één jaar wilt of kunt inventariseren. Ook gegevens van een jaar zijn heel waardevol, en bovendien weet je maar nooit of iemand anders een bepaald hok wil overnemen.

Tenslotte nog dit

De speciale aandacht voor de hier genoemde groep soorten is bedoeld als steun in de rug van het BSP, dat naar ons inzien een belangrijk en interessant project is. De keuze van een aandachtsgroep betekent echter niet dat de overige zeldzame en schaarse soorten buiten de boot vallen. Integendeel, we hopen juist dat het voor een aantal vogelaars reden zal zijn om te blijven meedoen en het te inventariseren pakket aan soorten uit te breiden (zie hiervoor de volledige lijst met kolonievogels, zeldzame en schaarse broedvogels).

Als de opzet die we voor 1987 hebben gekozen slaagt, dat wil zeggen als de medewerking goed blijkt en de resultaten bemoedigend zijn, denken we voor de toekomst aan andere soorten, die gebiedsdekkend geïnventariseerd zouden kunnen worden. Wat bijv. gedacht van Zomertaling, Havik, Watersnip of Geelgors?

Coördinatiegroep D10:

Leon van de Berg (tel. 03462-62747)
Luc Berris (tel. 030-314450)
Ruud van Beusekom (tel. 02152-55688)

Postadres: R.van Beusekom
DC 10

Antwoordnummer 636 (géén postzegel nodig!)
1270 WB Huizen